

„Kultūros objektų katalogavimo“ taikymo patirtis: kultūros paveldo bendruomenei skirta kodavimo metodika

Erin COBURN

J. Paul Getty muziejus, Los Andželas, JAV, el. p. ecoburn@getty.edu

Elisa LANZI

Smith kolegija, Northamptonas, JAV, el. p. elanzi@smith.edu

Elizabeth O'KEEFE

Morgan biblioteka ir muziejus, Niujorkas, JAV, el. p. eokeefe@themorgan.org

Regine STEIN

Fotovaizdų archyvas, Marburgas, Philipps universitetas, Marburgas, Vokietija, el. p. regine.stein@staff

Ann WHITESIDE

Masačusetso technologijos institutas, Kembridžas, JAV, el. p. awhites@mit.edu

Dokumentas „Kultūros objektų katalogavimas: kultūros kūrinių ir jų vaizdų aprašo vadovas“ (Cataloging Cultural Objects: a Guide to Describing Cultural Works and Their Images – CCO) nuo pat jo paskelbimo 2003 m. teikė pagrindą turtingai katalogavimo praktikai formuotis. CCO yra kultūros kūrinių ir jų vaizdo pakaitalų aprašo, dokumentavimo ir katalogavimo praktinis vadovas. CCO pagrindinis dėmesys skiriamas menui ir architektūrai, taip pat tapybai, skulptūrai, graviūroms, rankraščiams, nuotraukoms, statiniams, instaliacijoms ir kitokioms vaizdo priemonėms, tačiau jomis neapsiribojama. Jis taip pat taikytinas daugeliui kitų kultūros kūrinių rūšių, tarp jų ir archeologinių kasinėjimų vietoms, artefaktams, materialiosios kultūros sričiai priklausantiems funkciniais objektams.

Šiame straipsnyje nagrinėjama CCO įtaka ir jo taikymas katalogavimo nuostatoms, skirtoms muziejų ir vaizdų bibliotekų bendruomenėms. Sujungdami tris skirtingus veiksmo planus, kiekvieno iš jų keliams iššūkiams pasitikti autoriai nustatė bendras strategines kryptis. Tarp numatomų įgyvendinti pavyzdinių projektų yra šie: 1) de facto standarto, skirto kultūros kūrinių ir gamtinės medžiagos rinkinių teikimui suvestiniams katalogams ir skaitmeninėms saugykloms, rengimas derinant CDWA Lite ir museumdat XML schemas; 2) CCO taikymas įgyvendinant Architektūros istorikų draugijos Architektūros išteklių archyvo (SAHARA) projektą, skirtą nuotraukų, kuriose fiksuojama pasaulio architektūra ir kultūrinis kraštovaizdis, bendro elektroninio archyvo kūrimui. SAHARA projekto metu buvo parengtas katalogavimo šablonas, skirtas naudotis mokslininkams ir bibliotekininkams; 3) CCO kartu su kitomis gairėmis taikymas bibliotekose sudaromiems kultūros kūrinių įrašams.

Besikuriančios katalogavimo praktikos, kuri grindžiama CCO, padarinys yra įrašų, parengtų į LAM (bibliotekos / archyvai / muziejai) integruotos prieigos terpę orientuotų muziejų ir vaizdų bibliotekų bendruomenės, gausa. Autoriai svarsto, kokią įtaką katalogavimo sprendimai (pvz., skirtingos „kūrinio“ koncepcijos) gali daryti šiame kontekste rengiamų įrašų konvergencijai.

Reikšminiai žodžiai: katalogavimo taisyklės; kultūros objektai; CCO.

Įvadas

Bibliotekoms būdinga ilgametė tradicija, kuri kartu yra ir jų misijos sėkmę lemianti pareiga – užsiimti žinių ir išteklių globa, dokumentavimu, apsauga, priežiūra ir viešos prieigos

prie jų teikimu. Nusistovėjusių ir patvirtintų standartų taikymas yra vienintelis būdas, galintis užtikrinti šios veiklos sėkmę ir tvarumą. Tačiau bibliotekų bendruomenė pripažįsta, kad kultūros paveldo rinkinių dokumentavimas ir prieigos prie jų tobulinimo priemonės turi pasižymėti

universalumu ir lankstumu, kad atitiktų vis didėjančius technologijų plėtros sąlygojamus reikalavimus ir tinklo teikiamas galimybes. Katalogavimas – sritis, kurią veikia išaugę įvairialypės vartotojų auditorijos lūkesčiai, susiję su rinkinių atskleidimu ir išteklių naudojimu, ir kuri atitinkamai prie šių lūkesčių prisitaiko. Ryškus tokio prisitaikymo pavyzdys yra dokumentas, skirtas išteklių aprašui ir prieigai prie jų, *RDA: Resource Description and Access*¹, pakeitęs AACR2. Svarbu tai, kad RDA rengėjai nesiekia iš naujo sukurti bibliografinę prieigai skirtą duomenų turinio standarto, o remiasi AACR2 ir sėkminga jų įgyvendinimo patirtimi.

Pastarąjį dešimtmetį buvo iškelta nemaža standartais grindžiamų iniciatyvų, kurios ne tik remiasi dabartiniu metu galiojančiais standartais, bet ir peržengia bibliotekas, archyvus ir muziejus skiriančią takoskyrą, kurią sąlygoja skirtingi rinkinių dokumentavimo ir atskleidimo tinklo terpėje būdai. Vienas iš tokių pradedamų taikyti praktinių metodų, kurio atsiradimą nulėmė tai, kad nebuvo duomenų turinio standarto, skirto kultūros kūrinių ir jų vaizdo pakaitalų aprašui, dokumentavimui ir katalogavimui, ir kuriame pripažįstama, kad AACR2 tik iš dalies užpildo šį vakuumą, yra vadovas *Cataloging Cultural Objects: a Guide to Describing Cultural Works and Their Images* (CCO)².

CCO iniciatyva (Vaizdo išteklių asociacijos fondo (*Visual Resources Association Foundation*) projektas, pradėtas 2001 m.) pateikia meno kūrinių aprašo gaires, ji grindžiama *VRA Core 4.0*³ ir *Categories for the Description of Works of Art* (CDWA)⁴ elementų rinkiniais. Tačiau visai kitaip negu pastarosiose dviejose schemose, CCO pasitelkiamos tipinės sąvokos, kurios gali būti vartojamos taikant kitus metaduomenų elementų rinkinius (pvz., *Dublin Core*, MODS, MARC⁵). Kultūros paveldo bendruomenė nėra parengusi gairių (tokių kaip bibliografams skirtos AACR), kurios atitiktų specifinius ir neretai išskirtinius unikalių kultūros objektų aprašo reikalavimus. Kataloguotojai, aprašydami kultūros kūrinius, priima sprendimus, remdamiesi savo pačių supratimu, kaip turi būti apibūdinamas vienas ar kitas meno kūrinys. CCO yra duomenų turinio standartas, kurio paskirtis – padėti priimti sprendimus kataloguotojams ir kultūros paveldo sistemų kūrėjams. Gausėjant specifinėms bendruomenėms skirtų metaduomenų standartų, vis aiškiau buvo suvokiama, kad CCO, kuriame nustatoma bendra kultūros kūrinių aprašo metodika, galėtų būti skirtingas bendruomenės siejančia grandimi.

Nuo pat savo atsiradimo pradžios CCO laikomas ilgai lauktu katalogavimo taisyklių šeimos nariu. Jo įtaka nepaiso geografinių ir organizacinių ribų. Pavyzdžiui, CCO buvo rekomenduota naudoti didelėms agreguotoms duomenų bazėms, tokioms kaip *California Digital Library Shared Image Service*⁶ ir *Mellon ARTstor*⁷ skaitmeninės bibliotekos

prieglobos programa. CCO įtrauktas į *NISO A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections*⁸ duomenų turinio standartų sąrašą. CCO perėmė ir tarptautiniai projektai, pvz., Bulgarijos kultūros istorijos paveldo elektroninis katalogas⁹, *Centro de Documentación de Bienes Patrimoniales* (Čilė)¹⁰ ir Berlyno valstybiniai muziejai / Muziejų mokslinių tyrimų institutas¹¹. Ir galiausiai, CCO padarė įtaką RDA, nes šis konceptualus modelis buvo kuriamas atsižvelgiant į išteklių aprašo standartus, rengiamus už bibliotekų ribų.

Besikuriančios CCO grindžiamos katalogavimo praktikos padarinys yra įrašų, parengtų į LAM (library / archive / museum) integruotos prieigos terpę orientuotų muziejų ir vaizdų bibliotekų bendruomenės, gausa. Naujieji įrašai padarys šių įstaigų katalogus tobulesnius, nes CCO taikymas palengvina keitimąsi metaduomenimis, tačiau toje pačioje sistemoje esantys paveldėti įrašai gali sukelti kai kurių įdomių dilemų. Pavyzdžiui, gali atsirasti seniau parengtų „horizontalių“ įrašų ir hierarchinių įrašų sudėtingiems kūriniams priešprieša, dilemos dėl „kieno“ ir „apie ką“, taip pat gali būti įvairiai suvokiama „kūrinio“ sąvoka. Pastarąją problemą gali sunkinti ir netinkamas FRBR taikymas¹².

Naujame keitimosi muziejų duomenimis tyrimo projekte *Museum Data Exchange*¹³ CCO taikomas analizuojant didelius duomenų, automatinio būdu surinktų iš muziejų duomenų bazių, telkinius. Projektas finansuojamas Andrew W. Mellon fondo, o vykdomas OCLC RLG programų partnerystės ribose. Projekto vadovas Günter Waibel (OCLC) pastebėjo: „Nors jame [projekte] naudojama ta pati duomenų struktūra (*CDWA Lite XML*), visi projekto dalyviai suvokia, kad taisyklės, kurių laikosi įvairios įstaigos, užpildydamos šią duomenų struktūrą duomenų turiniu, gali labai skirtis. Taikyti *Cataloguing Cultural Objects* tampa vis labiau įprasta, tačiau duomenimis, galimas dalykas, jau buvo gana aktyviai keičiamasi dar iki šio duomenų standarto atsiradimo, jau nekalbant apie jo taikymą vietos reikmėms.“¹⁴

Apžvelkime tris skirtingas CCO taikymo sritis, iliustruojančias, kaip šis vadovas gali suteikti bendrą pagrindą kultūros paveldo katalogavimui.

CCO taikymas kultūros objektų metaduomenų darinimui: *CDWA Lite* ir *museumdat*

Unikali CCO ypatybė ta, kad jį galima taikyti kultūros kūrinių ir jų vaizdo pakaitalų katalogavimui, nesvarbu, kokios duomenų struktūros dalyvauja rinkinių valdyme ir kokiose įstaigose šie kūriniai saugomi. CCO pripažįstama, kad muziejuose, bibliotekose, archyvuose ir vaizdų bibliotekų rinkiniuose saugomi unikalūs kultūros kūriniai arba jų kopijos ir kad nuotolinės prieigos prie šių kūrinių teikimas interneto terpėje tampa vis svarbesne visų šių

įstaigų pareiga. Dar viena neseniai iškelta iniciatyva, kurios atsiradimą nulėmė priegios prie unikalų kultūros kūrinių nebuvimas, tiksliau – tinkamo techninio sprendimo, palengvinančio tokią priegią, būtinumas, yra *CDWA Lite*¹⁵.

CDWA Lite – tai XML schema, skirta esminiams meno ir materialinės kultūros kūrinių įrašams koduoti. Jos paskirtis – būti priemone, įgalinančia įstaigas nesudėtingu būdu teikti rinkinių informaciją suvestiniams katalogams – įgyvendinama, remiantis galiojančiais standartais. *CDWA Lite* grindžiama *Categories for the Description of Works of Art* (CDWA) pateiktais duomenų elementais ir gairėmis, nustatančiais kultūros kūrinių ir vaizdų dokumentavimo ir informacijos apie juos organizavimo ribas. Jose *CDWA Lite* elementams užpildyti naudojamų duomenų atrankai, sutvarkymui ir formatavimui palengvinti rekomenduojama laikytis CCO gairių. *CDWA Lite* schema ir gairės skatina pasitelkti kontroliuojamus žodynus ir autoritetinius duomenis, o metaduomenų įrašų pristatymas ir keitimasis jais atliekamas naudojant metaduomenų automatinio surinkimo protokolą *Open Archives Initiatives Protocol for Metadata Harvesting* (OAI/PMH)¹⁶.

Standartais grindžiamos *CDWA Lite* iniciatyvos atsiradimą paskatino muziejų bendruomenei iškilęs aiškus poreikis taikyti veiksmingesnį ir tvaresnį modelį, skirtą teikti rinkinius suvestiniams katalogams ir skaitmeninėms saugykloms. *CDWA Lite* kūrėjai suvokė būtinybę parengti unikaliesiems kultūros kūriniams skirtą duomenų struktūrą, kurios techninis formatas leistų išreikšti šiuos duomenis kompiuteriniu formatu. Jie suprato, kad būtina rasti sprendimą, kaip išvengti papildomų išlaidų, kurios paprastai susijusios su teikimu suvestiniams katalogams; sukurti metodą, kurį taikant būtų galima teikti naujausią tikslią informaciją apie interneto terpėje prieinamus kūrinius; formuoti požiūrį, kad duomenų integralumą ir tikslumą būtina užtikrinti jau pradiniam rinkinio šaltinyje arba saugykloje; taip pat sukurti mechanizmą, suteikiantį vartotojui galimybę grįžti prie savoje aplinkoje esančio ištekliaus, kur būtų galima išsamiau susipažinti su meno kūriniu platesniame rinkinio, kuriam šis kūrinys priklauso, kontekste.

Duomenų struktūros, turinio, reikšmės ir techninio formato standartų perėmimas specialiai „supaprastinamas“, taip skatinant net mažas įstaigas juos taikyti katalogavimui, elektroninei leidybai ir metaduomenų pateikimui bei šį taikymą palengvinti. Tai leidžia parengti ištisą sprendimų, supaprastinančių standartų taikymą, paketą. Todėl dar labiau padidėja rinkinių sklaidos galimybės.

CDWA Lite sudaro 22 elementai, iš kurių 19 skirti aprašomiesiems metaduomenims ir 3 – administraciniams metaduomenims; būtini tik 9 elementai. Šie elementai atspindi esminę tradiciškai pateikiamą aprašomąją dokumentaciją apie kultūros paveldo rinkinius sudarančius kūrinius.

1. Object/Work Type	12. Display Creation Date
2. Title	13. Indexing Dates
3. Display Creator	14. Location / Repository
4. Indexing Creator	15. Indexing Subject
5. Display Measurements	16. Classification
6. Indexing Measurements	17. Description / Descriptive Note
7. Display Materials/Technique	18. Inscriptions
8. Indexing Materials/Technique	19. Related Works
9. Display State/Edition	20. Rights for Work
10. Style	21. Record
11. Culture	22. Resources

CDWA Lite elementų rinkinys

CDWA Lite unikali tuo, kad joje atskiriami atvaizdavimo ir indeksavimo elementai, kaip siūloma CCO rekomendacijose. CCO rekomenduoja, kad tam tikri duomenys, skirti pateikti galutiniam vartotojui, būtų suglaudunami. Norint galutiniam vartotojui pateikti reikšmingą aprašomąją informaciją, gali tekti sujungti skirtingų laukų reikšmes arba pašalinti tam tikrą vidaus reikmėms skirtą neskelbtiną informaciją ar administravimo duomenis. Be to, parodymo duomenims skirtuose laukuose numatyta galimybė išreikšti meninei informacijai paprastai būdingą neapibrėžtumą ir dviprasmiškumą. Antra vertus, indeksavimo elementų reikšmės tradiciškai atitinka kontroliuojamų žodynų arba autoritetinių duomenų reikšmes, tai užtikrina nuoseklumą ir tikslumą bei veiksmingą paiešką. Indeksavimo elementai *CDWA Lite* atributams leidžia priskirti atitinkamus URI (termino šaltinio ir termino šaltinio identifikatorius), taip suteikiant galimybę identifikuoti terminą platesniame kontroliuojamo žodyno kontekste.

Pateiksime *CDWA Lite* taikymo pavyzdį, pasitelkdami paveikslą iš J. Paul Getty muziejaus rinkinių, automatiniu būdu surinktą ir įkeltą į skaitmeninę *ARTstor* biblioteką naudojant *CDWA Lite*.

Image Information	
Creator	Titian (Tiziano Vecellio) (Italian, about 1487 - 1576)
Culture	Italian
Title	Portrait of Alfonso d'Avalos, Marchese del Vasto, in Armor with a Page
Work Type	Paintings
Date	probably January - February 1533
Material	Oil on canvas
Measurements	Unframed: 110 x 80 cm (43 5/16 x 31 1/2 in.)
Repository	The J. Paul Getty Museum at the Getty Center 2003.486
Related Item	http://www.getty.edu/art/gettyguide/artObjectDetails?artobj=252638
Subject	Commanding Officers Alfonso d'Avalos, Marchese del Vasto
Collection	The Image Gallery
Source	Data From: J. Paul Getty Museum
Rights	For permission to reproduce images for uses not covered by the Terms and Conditions, please contact Rights and Reproductions, Registrar's Office, The J. Paul Getty Museum http://www.getty.edu/legal/image_request.html
Download Size	1024,1024

J. Paul Getty muziejaus informacijos valdymo sistemoje pateikiama išsami aprašomoji informacija apie šį paveikslą. Tačiau *CDWA Lite* schema nesiekia atkurti visų kūrinių aprašomųjų elementų, veikia – pateikti minimalų duomenų, reikalingų lengvai prieigai prie išteklių „vieningoje“

aplinkoje, rinkinį. Iš šio pavyzdžio matyti, kad agregatoriui (*ARTstor*) buvo prieinama ribota aprašomoji ir administracinė informacija apie šį Ticiano paveikslą. *ARTstor*, kurios dėmesio centre yra kūrėjo duomenys, *CDWA Lite* elementą „Kūrėjo atvaizdavimas“ pateikia taip:

Titian (Tiziano Vecellio) (Italian, about 1487–1576)

Getty muziejaus *ARTstor* bibliotekai pateiktas įrašas, be šio elemento, apima ir kūrėjo indeksavimo elementus. Schema jie koduojami taip:

```
<cdwalite:displayCreator> Titian (Tiziano Vecellio) (Italian, about 1487 - 1576)</cdwalite:displayCreator>
<cdwalite:indexingCreatorSet>
<cdwalite:nameCreatorSet> <cdwalite:nameCreator type=
"personalName" termsource="ULAN"termsourceID=
"ulan500031075">Titian</cdwalite: nameCreator>
<cdwalite:nameCreatorSet>
<cdwalite:nameCreatorSet> <cdwalite:nameCreator type=
"personalName" termsource="ULAN"termsource ID=
"ulan500031075"> Vecellio, Tiziano </cdwalite: name
Creator>
<cdwalite:nameCreatorSet>
<cdwalite:nationalityCreator>Italian</cdwalite: nationality
Creator>
<cdwalite:vitalDatesCreator birthdate="1487" deathdate=
"1576"> about 1487 - 1576
</cdwalite:vitalDatesCreator>
<cdwalite:genderCreator> male </cdwalite:genderCreator>
<cdwalite:roleCreator termsource="AAT" termsourceID=
"aat300025136">painter
</cdwalite:roleCreator>
</cdwalite:indexingCreatorSet>
</cdwalite:indexingCreatorWrap>
```

Indeksavimo elementai apima informaciją, palengvinančią paiešką, taip pat padedančią agregatoriams filtruoti ir rūšiuoti paieškos rezultatus. J. Paul Getty muziejuje dažniausiai vartojami kūrėjo duomenys iš autoritetinio menininkų failo, vėliau nustatoma jų sutaptis su *CDWA Lite* indeksavimo ir atvaizdavimo elementais.

Be to, verta dar kartą paminėti, kad *CDWA Lite* nurodo, kaip tinkamiausiai užpildyti naudojamus CCO elementus. Pavyzdžiui, elementui „Kūrėjo atvaizdavimas“ *CDWA Lite* rekomenduoja:

„[Duomenų reikšmės] formuluojamos pagal CCO ir CDWA duomenų turinio taisyklės, skirtas kūrėjo apibūdinimui, jei būtina, jos gali būti sudaromos sujungiant kūrėjo indeksavimo elementus. Vardas pateikiamas tiesiogine tvarka, jei tai įmanoma, nors priimtina ir inversija. Įtraukiama tautybė ir gyvenimo datos. Nežinomiems kūrėjams

vartojamos sutartinės frazės, pavyzdžiui: *unknown*, *unknown Chinese*, *Chinese* arba *unknown 15th-century Chinese*.¹⁷

CDWA Lite sėkmingai taikoma kaip rinkinių metaduomenų nesudėtingo teikimo jungtiniams ištekliams priemonė. Tai, kad šioje schemoje atsižvelgiama į CCO gaires, suteikė galimybę į jos struktūrą tinkamai integruotis „kūrinio“ sąvokai, taip pat ją tinkamai naudoti integruotai prieigai. To pasekmė yra beprasidedanti bendrai kuriamo unikalių objektų aprašo konvergencija tinklo terpėje, ypač formuojantis muziejų, bibliotekų, archyvų ir vaizdų bibliotekų teikiamų (LAM) išteklių sandėpoms.

Per palyginti trumpą *CDWA Lite* schemos gyvavimo laikotarpį įvyko daug dalykų, susijusių su jos naudojimu, diegimu, analize ir plačiai paplitusiu taikymu. Buvo sukurta nauja programinė įranga *OAI-CatMuseum*, grindžiama OCLC atvirąja programine įranga *OAI-Cat*, įgalinanti automatinio būdu surinkti *CDWA Lite* XML įrašus taikant OAI-PMH modelį, kuriam metaduomenų įrašams surinkti kaip „minimalus bendras vardiklis“ būtina *Dublin Core XML* schema¹⁸. Rinkinių valdymo sistemų pardavėjai pradėjo ieškoti būdų, kaip eksportuoti *CDWA Lite* XML įrašus iš jų sistemų ir įgalinti jų automatinį surinkimą taikant OAI-PMH¹⁹. Skaitmeninės saugyklos ir portalai pradeda automatinio būdu rinkti *CDWA Lite* įrašus arba sudaro sąlygas įrašų teikimui *CDWA Lite* formatu²⁰. Įvairios pasaulio bendruomenės pradeda vertinti *CDWA Lite* svarbą ir naudojimosi ja paprastumą, tai rodo Taivane įgyvendinamas projektas *Musefusion*²¹ ir projektas *Museum Data Exchange Project*. Pastaroji iniciatyva subūrė muziejus – RLG partnerius – *CDWA Lite* schemos taikymą ir diegimą palengvinsiančių priemonių komplektui sukurti.

Vienas iš didžiausių *CDWA Lite* plėtros pasiekimų yra Vokietijos muziejų asociacijos dokumentavimo komiteto sukurta XML schema *museumdat*, kuri praplečia *CDWA Lite* schemą, taip ją labiau pritaikydama gamtos ir kultūros istorijos rinkiniams ir priderindama jos elementus prie įvykius orientuoto CIDOC konceptualaus pavyzdinio modelio (ISO 21127: 2006)²². *Museumdat CDWA Lite* schemą papildė įvykiams skirtu elementu, taip suteikdama jai semantinę pagrindą ir galimybę traktuoti su objektu susijusius įvykius. Todėl bendras elementų skaičius padidėja iki 23, taip pat iš naujo perkonfigūruojami elementai, kad optimaliai atitiktų įvykius orientuotą koncepciją. Būtinųjų elementų skaičių *museumdat* sumažina iki trijų²³.

museumdat: Harvested Element List (Harvested from Dublin Core)	
Object Classification	Event
I.1 Object/Work Type	IV.1 Indexing Event
I.2 Classification	Event Type e.g. creation, use, discovery...
Identification	Indexing Actor
II.1 Title or Object Name	Indexing Date
II.2 Inscriptions and other Marks	Indexing Location
II.3 Custody/Repository Location	IV.2 Indexing Measurements
Description	IV.3 Indexing Material/Technique
III.1 Display Center	IV.4 Style
III.2 Display Creation Date	IV.5 Culture
III.3 Display Creation Location	Relation
III.4 Display Measurements	V.1 Indexing Subject
III.5 Display Materials/Technique	V.2 Related Works
III.6 Display Status/Edition	Administration
III.7 Display Event	VI.1 Rights for Work
III.8 Description/Descriptive Note	VI.2 Record
	VI.3 Resource

Museumdat elementų rinkinys

Museumdat sudaro penkios pagrindinės kategorijos, tai atitinka CIDOC CRM pagrindinių metaduomenų elementų rinkinį. Schemoje taip pat išskiriama administravimo elementų kategorija, ji papildyta formatui daugiakalbiškumo suteikiančiais atributais, taip pat sudaroma duomenų konversijos kontrolės galimybė. Nepaisant šių pakeitimų, *museumdat* labai nenutolo nuo *CDWA Lite* esmės ir paskirties. Pavyzdžiui, *museumdat* specifikacijoje, kur tinka, atsižvelgiama į CCO gaires elementams užpildyti, jame taip pat išlaikoma tiek atvaizdavimo, tiek indeksavimo elementų naudojimo galimybė.

Museumdat XML schema buvo paskelbta 2007 m., ir per trumpą laiką naudojimosi ja mastai ir domėjimosi ja entuziazmas pasiekė *CDWA Lite* lygį. Ją taiko ne tik Vokietijos muziejų bendruomenė – ji tapo standartiniu atvaizdavimo formatu, kuriuo muziejų objektų duomenys perduodami į *Bibliotheken Archive und Museen* (BAM) portalą, o tai leidžia atlikti paiešką visuose Vokietijos bibliotekų, archyvų ir muziejų rinkiniuose²⁴. Ją taip pat taiko regioninių muziejų tinklas *Digital Schleswig-Holstein* ir vaizdų archyvas *Bildarchiv Foto Marburg*. Ji laikoma pripažintu *Europeana* – Europos Komisijos finansuojamo projekto, kurio dėka įmanoma paieška visose Europos kultūros rinkiniuose – metaduomenų formatu²⁵.

Naudojantis *CDWA Lite* ir *museumdat* XML schemomis pasisekė sukurti modelį, skirtą identifikuoti minimalų duomenų kiekį, būtiną išteklių atskleidimui palengvinti, taip pat rastas sprendimas, kaip įstaigoms nekliudomai teikti savo rinkinius suvestiniams katalogams ir skaitmeninėms saugykloms. Abiejų šių iniciatyvų kūrėjai pripažino, kad didėjančias su visuotiniu išteklių suradimu susiję lūkesčiai reikalauja rasti būdų, kaip suteikti galimybę kiekvienam norinčiam dalyvauti nuotolinės prieigos prie kultūros paveldo kūrime. Tam sėkmingai gali būti taikomi

galiojantys standartai. Šioje srityje lyderio pozicijas užima *CDWA Lite*, tačiau, pradėjus taikyti *museumdat*, prasipletė aprėptis, nes atsirado daugiau galimybių įtraukti skirtingus rinkinius, taip pat įgyta daugiau lankstumo dokumentuojant kultūros paveldą – tapo įmanoma aprašyti sąvokas ir santykius.

CDWA Lite kūrėjai nedelsdami pripažino *museumdat* pasiekimus sujungiant pažangiausias CIDOC CRM į įvykius orientuotas, daugiadisciplinės koncepcijos aspektus ir *CDWA Lite* santykinį paprastumą bei pagrindinius jos elementus. Taikyti schemas kiekvienos iš jų specifinės paskirties ribose gali būti naudinga ir rezultatyvu. Tačiau patrauklia ir daug galimybių teikiančia alternatyva pasirodė *CDWA Lite* ir *museumdat* pasiekimų sujungimas į vieną bendrą schemą. Buvo suburta *CDWA Lite / museumdat* darbo grupė, susidedanti iš pagrindinių abiem iniciatyvoms atstovaujančių suinteresuotų asmenų. Jai buvo pavesta parengti naują schemą, kuri būtų grindžiama *CDWA Lite* ir apimtu *museumdat* pasiekimus. Galutinis rezultatas būtų schema, kurią naudojant informacija apie bibliotekų, archyvų, muziejų ir vaizdų bibliotekų rinkinius būtų gaunama standartizuotu formatu, įgalinančiu integruoti juos į tinklo terpę ir palengvinančiu išteklių atskleidimą ir suradimą.

CDWA Lite ir *museumdat* darninimo tikslas yra sukurti kultūros ir gamtos istorijos rinkinių teikimo suvestiniams katalogams ir skaitmeninėms saugykloms *de facto* standartą. Parama, kurią šioms dviem iniciatyvoms suteikė bendruomenė (pardavėjai, agregatoriai ir išteklius kaupiančios įstaigos), taip pat *CDWA Lite / museumdat* darbo grupės įnašas vienijant pastangas ir kuriant bendrą schemą, liudija, koks gali būti galiojančių standartų ir naujų principų vaidmuo ieškant skirtingų sektorių ribas peržengiančių sprendimų bendram tikslui – atskleisti išteklių visiems.

Mokslininkai ir katalogavimas: SAHARA vaizdų archyvas

2008 m. kovo mėn. Architektūros istorikų draugija (*Society of Architectural Historians* – SAH) gavo Andrew W. Mellon fondo dotaciją SAH architektūros išteklių archyvu (*Society of Architectural Historians Architecture Resources Archive* – SAHARA) – dinamiškai elektroninei mokslo ir mokymo tikslams skirtai architektūros ir kraštovaizdžio vaizdų bibliotekai – kurti²⁶. Apie tokio šaltinio būtinumą buvo kalbama ir Mokslinės komunikacijos instituto (*Scholarly Communication Institute*) sesijoje (SCI 4), 2004 m. vasarą surengtoje Virdžinijos universitete (Šarlotesvilis, JAV, Virdžinijos valstija)²⁷, taip pat paremtoje Andrew W. Mellon fondo. Sesijos tikslas buvo suteikti galimybę SAH vadovams, architektūros istorikams,

bibliotekininkams, leidėjams, technologijų specialistams ir aukštojo mokslo vadovams studijuoti, plėtoti ir taikyti institucines bei į atskiras disciplinas orientuotas strategines kryptis, siekiant tobulinti architektūros istorijos srities mokslinius ryšius dabartinės skaitmeninės revoliucijos sąlygomis.

Mokslinės komunikacijos instituto Virdžinijos sesijos rezultatas buvo dvi SAH draugijai suteiktos dotacijos. Pirmosios paskirtis buvo parengti bandomąją elektroninės *Journal of the Society of Architectural Historians* versiją. Antroji skirta SAHARA, tikintis, kad mokslininkai, bibliotekininkai ir įstaigų vadovai suvienys pastangas ir sukurs bendrą nuotolinį išteklių, praturtinsiantį architektūros istorijos mokslą ir tapsiantį dar vienu bendradarbiavimo modeliu, skirtu vaizdo išteklių specialistų bendruomenei ir meno bei architektūros bibliotekoms. Pirmą kartą, užuot kūrus vienas kitą atkartojančius skaitmeninius archyvus kiekviename universitete, SAHARA leis kartu sukurti ypač autoritetingą visą pasaulį aprėpiančią išteklių, kuris skatins naujų mokslinių tiriamųjų ir akademių publikacijų atsiradimą, taip pat prisidės prie universitetinio mokymo tobulinimo.

Tikimasi, kad SAHARA pakeis vaizdo išteklių įstaigų ir jose dirbančių meno bei architektūros bibliotekininkų veiklos pobūdį. Užuot kaupę atskirus, vienas su kitu nesusijusius architektūros vaizdų rinkinius kiekvienoje įstaigoje, mokslininkai ir bibliotekininkai teiks vaizdus ir metaduomenis SAHARA – plačiai prieinamam bendram ištekliui. Bus iki minimumo sumažintas dubliavimas kaupiant rinkinius, dėl to taip pat sumažės originalaus katalogavimo dubliavimo. Tai yra ilgametis vaizdo išteklių bendruomenės siekis, ir SAHARA kaip tik yra šios koncepcijos išbandymo modelis.

SAHARA – tai partnerių bendrija, vienijanti platų asmenų ir įstaigų ratą. Vieną iš partnerių grupių sudaro SAH vadovybės nariai: vykdomoji direktorė Pauline Saliga, prezidentas Dietrich Neumann ir pirmoji vicepirmininkė Dianne Harris. Pradinė bibliotekų – SAH partnerių – grupė (Brown universitetas (Providensas, JAV), Masačusetso technologijos institutas (Kembridžas, JAV) ir Virdžinijos universitetas (Šarlotesvilis, JAV)) buvo sutelkta remiantis žiniomis apie šiose aukštosiose mokyklose dėstomas architektūros istorijos programas ir dideliu vaizdo išteklių bei architektūros bibliotekininkų entuziazmu įsitraukti į šią veiklą. Technologinis partneris yra *ARTstor* – viena didžiausių vaizdų saugyklų, turinčių išplėtotą technologinę infrastruktūrą ir organizacinę patirtį bei personalą, pajėgų prisidėti prie tokio projekto, kaip SAHARA.

SAHARA bus recenzuojamas išteklius, panašiai kaip mokslo draugijos žurnalas. Vienas iš siekių yra padėti puoselėti idėją, kad vaizdinis turinys yra tokia pat vertinga

mokslinė priemonė kaip tekstinis turinys ir kad individualus mokslininkų požiūris, kurį jie perteikia kartu su pateikiamais vaizdais, tiesiogiai atspindi jų nuomonę apie pačius aplinkos statinius. SAHARA rinkinį sudarys dvi iš dalies sutampančios vaizdų grupės: „Dalyvių rinkinys“ ir „Redaktoriaus pasirinktas rinkinys“. Bet kuris SAH narys gali siųsti savo vaizdus į SAHARA, jei tik jie atitinka pagrindinius techninius kokybės reikalavimus. Vaizdai bus talpinami „Dalyvių rinkinyje“. „Redaktoriaus pasirinkto rinkinio“ vaizdai bus atrenkami iš „Dalyvių rinkinio“ atsižvelgiant į techninę kokybę, taip pat tokius kriterijus, kaip turinio unikalumas ir jo atitikimas tų sričių, kurios būtinos rinkiniui plėsti. Recenzavimą ir atranką atliks redakcinės grupės, sudarytos iš SAH mokslininkų ir bibliotekininkų – SAH partnerių, kurie bus „sričių redaktoriais“, pasiskirsčiusiais pagal atskiras geografines sritis ir istorinius laikotarpius (pvz., Italijos Renesanso architektūra).

Pirmaisiais metais svarbiausias partnerių uždavinys buvo sukurti įkėlimo priemonę, sudarančią galimybę mokslininkams patiems siųsti vaizdus, sukurti metaduomenis apie juos ir galiausiai šį turinį pateikti SAHARA rinkiniams. Šis modelis, kai mokslininkai savo veikla prisideda prie rinkinių ir prieigos prie jų kūrimo, yra naujoviškas, skatinantis iš naujo įvertinti mokslininkų ir bibliotekininkų vaidmenį rinkinio kūrimo ir katalogavime. Mokslininkai yra savo sričių žinovai; todėl manome, kad SAHARA kuriančių mokslininkų profesinė patirtis praturtins vaizdų katalogavimą, praplės prieigos prie jų galimybes ir padės kurti aukštos kokybės metaduomenis. Atskirų sričių redaktoriai taip pat perteikia mokslinę patirtį, kuri recenzuojamam rinkiniui SAHARA suteikia būdingo kokybiškumo ir autoritetingumo.

Nors CCO standartas taikomas aplinkos statinių katalogavimui, mokslininkai – mūsų kolegos iš SAHARA – nežinojo, kad yra priimti jiems tinkantys katalogavimo standartai. Buvo laikomasi nuomonės, kad standartai (tie, kurie parengti bibliotekininkų) nėra pakankamai pritaikyti jų sričiai ir juose neatsižvelgiama į specifiką terminų, kurie gali būti vartojami paiešką atliekančių architektūros istorikų (pavyzdžiui, „cancello“, Romos imperijos ankstyvųjų krikščionių šventyklose paplitęs altoriaus pertvaros tipas). Todėl su SAHARA mokslininkais ir bibliotekininkais buvo išsamiai diskutuojama apie architektūros vaizdams tinkamus metaduomenis. Mokslininkų ir bibliotekininkų grupė, parengiamuoju etapu apsvarsčiusi reikalavimus, mokslininkų keliamus aplinkos statinių vaizdų turinio paieškai, ir tai, kokie metaduomenys būtini sėkmingam turinio atskleidimui, parengė pradinę metaduomenų schemos koncepciją. Metaduomenų schemai keliami didžiuliai reikalavimai. Buvo būtina suderinti pastangas, skirtas skatinti mokslininkus įsitraukti į kokybiškų

skaitmeninių išteklių kūrimą, ir vaizdų katalogavimo procesą palengvinančių būdų paieškas. Nors SAHARA projektu siekiama pakeisti mokslininkų darbo įpročius, tapti kvalifikuotais kataloguotojais jie paprasčiausiai negali. Schema taip pat turi atitikti kataloguotojų ir dirbančiųjų su kompiuterių sistemomis reikalavimus: jos duomenys turi būti teisingi, tinkami efektyviai paieškai ir keitimuisi. Tokio suderinamumo paieškos toli gražu nėra lengvas uždavinys, ir mes manome, kad testavimui pasibaigus pirmoji mūsų schemos iteracija bus šiek tiek pakeista.

SAHARA šiuo metu siūlo dvi schemas „perspektyvas“. Viena trumpa „perspektyva“ yra skirta mokslininkams atlikti įvedimą, kurio metu nebūtinai turi būti pateikiami autoritetiniai duomenys. Kita „perspektyva“ gali pasinaudoti kataloguotojai arba mokslininkai, suinteresuoti išsamiau metaduomenų įrašų sudarymu. Mūsų siūlomas schemas veikimo modelis būtų toks: dalyvaujančių įstaigų bibliotekininkai bendrai teikia SAHARA autoritetinius duomenis ir redaguoja mokslininkų įvedamus duomenis. Atskiroms sritims bus sudaromi taip pat ir kontroliuojami žodynai, palengvinsiantys katalogavimą. Kai kurie terminai, tokie kaip kūrėjų ir geografinių vietų vardai, bus atrenkami iš *ARTstor* Autoritetinio vardų failo ir Šalių vardų failo. Susiejimas su prieinamais autoritetinių duomenų failais ir kontroliuojamais terminais padės išlaikyti nuoseklumą įvedant duomenis ir sudarys galimybę mokytis tiems, kuriems trūksta katalogavimo įgūdžių.

Buvo atlikta išsami schemas peržiūra, tačiau išlaikyta nuosekli susietis su *VRA Core 4.0* ir CCO principais. Schemą tobulinti padėjo *ARTstor* personalas, pasidalydamas darbo su metaduomenimis patirtimi ir techninėmis žiniomis, taip pat užtikrindamas, kad schema veiks su įkėlimo priemone. *ARTstor* technologai kartu su trijų pirmųjų partnerių įstaigų programuotojais sukūrė XML schemą, palengvinančią duomenų perdavimą iš vietinių katalogavimo priemonių į *ARTstor*. Tikimasi, kad ateityje teikėjai įkėlimo priemone naudosis išsamaus įrašo perdavimui, o ne eksportuos duomenis iš didelio skaičiaus katalogavimo sistemų į *ARTstor*, privalėdami apdoroti duomenis prieš juos paskelbiant.

SAHARA schemoje naudojama nemaža CCO elementų, tokių kaip kūrėjas, statinio pavadinimas, kūrinio rūšis, data, buvimo vieta, stilius, šaltinis, vaizdo tipas, vaizdo apibūdinimas, medžiagos ir technika, matmenys, apibūdinimas, dalykas. Duomenyse apie kūrėją galima pateikti jo tautybę, jo indėlį į pastatą ar vietą ir priskyrimo informaciją. Prie antraštės gali būti pateikiamos alternatyvios antraštės, taip pat kompleksų, kurių dalis pastatas gali būti, pavadinimai. Vietos duomenys – adresas: gatvė ir namo numeris, miestas ir šalis. Architektūros moksle vis dažniau naudojamos geografinės koordinatės, todėl SAHARA numatė geogra-

finio taško, kuriame yra pastatas ar vieta, nuorodos galimybę, pasitelkiant geografinės ilgumos ir platumos koordinates.

Vienas iš svarbiausių tokio ištekliaus kūrimo (t. y. kai dalyvauja keliolika skirtingų teikėjų) aspektų yra galimybė pasinaudoti autoritetiniais failais ir kontroliuojamais terminais. Bendradarbiaudami su kolegomis iš *ARTstor*, susiejome „Kūrėjo“ lauką su *ARTstor Name Authority File* (sudarytu Getty muziejaus ULAN pagrindu²⁸). Pavadinimo laukui, kuris nesusietas su autoritetiniu failu, būdinga automatinio užpildymo funkcija, todėl, teikėjui įrašius SAHARA duomenų bazėje esantį pastato ar vietos pavadinimą, jis bus rodomas kaip galimas pasirinkimas. Tai padės išlaikyti įrašomų duomenų nuoseklumą. Augant SAHARA turinio apimčiai, automatinio užpildymo funkcijos reikšmė didės, nes rinkinys aprėps daugiau architektūros kūrinių.

Kituose laukuose būtina vartoti kontroliuojamus terminus. Tai tokie laukai kaip vaizdo tipas, siaura klasifikacija (kuris šiuo atveju naudojamas kūrinio rūšiai apibūdinti) ir šalis (parenkama iš *ARTstor* šalių sąrašo). Terminai šiems laukams buvo parinkti iš Getty tezauro, bendradarbiaujant SAHARA mokslininkams ir bibliotekininkams. Kūrinio rūšių, SAHARA projekte vadinamų „siaura klasifikacija“, sąrašo rengimas buvo ilgas procesas. Daugelyje vaizdų katalogavimo duomenų bazių kūrinio rūšims apibrėžti vartojamų terminų sąrašai labai ilgi. Išskleidžiamasis šimtus terminų apimantis sąrašas būtų labai nepatogus naudotis ir gali būti nepatrauklus teikėjams. SAHARA parengė ypač trumpą sąrašą, kuris išėjo išsamesnis, negu buvo iš pradžių sumanyta. Šiame sąraše, užuot diferencijavus statinius ar vietas pagal jų specifines funkcijas, skiriamos išsamios statinių ir vietų kategorijos. Šiuo atveju „kūrinio rūšies“ sąvoka tapo abstraktesnė ir todėl tinkamesnė pragmatiniams poreikiams tų asmenų, kurie nėra profesionalūs katalogotojai.

DESCRIBE THE IMAGE

List of fields: [EDIT](#) [FARE](#)

+ Required fields: Must be populated to contribute.

Title/Name

* **Title/Name of Work**
 Santa Croce, Pazzi Chapel
 e.g. Palace of Charles V

* **View Type** Image View
 Exterior Periboid facade
 e.g., View of patio

* **Broad Classification** Narrow Classification
 Architecture and City Planning Religious Buildings
 Decorative Arts, Utilitarian Obj.
 Drawings and Watercolors
 Fashion, Costume and Jewelry
 Film, Audio, Video and Digital

Creator Add another Creator

* **Creator Name**
 Brunelleschi, Filippo
 e.g., Caterina Vals, Santiago

Role
 Architect
 Architect
 Architectural Firm
 Artist
 Builder

Location

* **City/Country** State/Province
 Florence Tuscany
 e.g., Los Angeles e.g., Catania

* **Country** Add another Country
 Italy

Repository
 e.g., J. Paul Getty Museum

Chronology

* **Date**
 common date: 1429; creation date: 1442; ca. 1465
 e.g., 18th century; or built 1565, restored 1787; or constructed ca. 1730

Earliest Date Latest Date
 1429 1465
 e.g., 1950; numbers only e.g., 1954; numbers only

Physical Description

Description

Commentary

* **Style**
 Renaissance
 e.g., Rococo, Baroque, Gothic Revival, Arts and Crafts

Source

* **Photographer**
 Friedman, David
 e.g., Klee, Jeffrey E.

* **Contributor**
 Friedman, David
 e.g., Wintzside, Ann

Image Date
 e.g., Winter 2007/2008

Image Earliest Date Image Latest Date
 _____ _____
 e.g., 2007; numbers only e.g., 2008; numbers only

Nebūdingi CCO, tačiau atliekantys ypač svarbų vaidmenį SAHARA yra administraciniai laukai, skirti duomenims apie fotografa, vaizdų teikėją, taip pat autorių teisėms ir naudojimo teisėms įrašyti. Siekiami sumažinti reikalaujamų pateikti metaduomenų skaičių, apibrėžime privalomus laukus. Jie panašūs į CCO rekomenduojamus privalomus laukus: antraštė, vaizdo tipas, plati klasifikacija (palengvina paiešką didelėse skaitmeninėse saugyklose), buvimo vieta, data, stilius ir šaltinio informacija, susijusi su teikėju, autorių teisėmis ir naudojimo teisėmis.

Diskusijose apie SAHARA projekto metaduomenis keletas mokslininkų paminėjo būtinybę neatidėliotinai sudaryti kūrinių autoritetinį vardų failą. Toks failas, pavyzdžiui, padėtų atskirti įvairius Venecijos *Palazzo Corner*. Daugelį metų tokį pageidavimą reiškė ir kultūros paveldo kataloguotojai. Kaip atsakas į tai, pagal Getty žodžių programą (*Getty Vocabulary Program*) sudaromas naujas tezaurus *Cultural Objects Name Authority* (CONA)²⁹. SAH ypač suinteresuota dalyvauti CONA sudaryme. Mokslininkų patirtis ir šiuo atveju būtų reikšmingas įnašas rengiant tokį autoritetinį failą.

Mokslininkams pradėjus dalytis vaizdais ir juos kataloguoti SAHARA, vienas mums užduodamų klausimų buvo susijęs su problema: „Ką aš kataloguoju?“ Jei kataloguojamas pastatas, jo vieta yra ta geografinė vietovė, kurioje jis pastatytas. Tačiau kartą viena mokslininkė, bandanti kataloguoti žemėlapi, mūsų paklausė: „Kokiu būdu įmanoma kataloguoti tokį objektą, kaip Nollis žemėlapis, jei būtina užpildyti vietos lauką?“ Ji pastebėjo, kad galbūt reikėtų aiškiau apibrėžti, kas būtina SAHARA ir kas *ARTstor* ir, antra vertus, kad būtina glaudesnė šių dviejų saugyklų sąsaja ir lankstumas, turint galvoje jų turinį ir jiems atliekamą katalogavimą. Ši mokslininkė palietė klausimą, kurį kasdien sau užduoda kataloguotojai – kaip bendrose sistemose suderinti skirtingus požiūrius į katalogavimą, kad tai būtų prasminga galutiniam vartotojui? Svarbiausi klausimai gali būti aptariami katalogavimo gairėse, tačiau turinio konvergencijos saugyklose problema turi būti sprendžiama bendromis kataloguotojų ir saugyklų turinio teikėjų pastangomis.

SAHARA projektas startavo 2009 m. balandžio 1 d. Jo pradinį rinkinį, kurį teikėjai gali pildyti naudodami įkėlimo priemonę, sudarė 9500 vaizdų. Mokslininkai teikia ir naudoja metaduomenų šablona, taip pat pateikia atsiliepimus apie mūsų sukurtą metaduomenų schemą, naudojimosi šablonu ypatumus ir specifinius metaduomenų laukus. Pavyzdžiui, mokslininkai išreiškė nuomonę, kad vaizdo tipo terminų sąrašas per trumpas. Lygiai taip pat buvo atsiliepta ir apie siauros klasifikacijos terminų sąrašą. Šie atsiliepimai sugrąžina mus į ankstesnę diskusiją apie tai, kaip parengti pakankamai trumpus ir patogius naudotis arba gana ilgus, bet vertingus sąrašus. Po svarstymų apie metaduomenų laukus buvo nuspręsta, kad stiliaus laukas turi būti

privalomas. Tačiau daugelis pastebėjo, kad reikalavimas būtinai apibrėžti stilių yra nenaudingas, nes ne visi pastatai, vietos ar kraštovaizdžiai gali būti priskiriami konkrečiam stiliui. Iš kitų atsiliepimų aiškėja, kad ne visai suprantama, kaip turi būti naudojami laukai, kokios reikšmės įrašomos į konkrečius laukus ir kodėl prieigai prie rinkinio, kuris ateityje įsivaizduojamas kaip šimtų tūkstančių vaizdų sandauga, būtina tam tikros rūšies informacija.

SAHARA projekto grupė parengė atsiliepimų žurnalą, kuris padėtų priimti pagrįstus sprendimus dėl siūlomų atlikti metaduomenų schemos ir laukų naudojimų pakeitimų. Šių sprendimų rezultatas būtų kitais metais daromi visiems priimtini pakeitimai. Taip pat rengiamos katalogavimo gairės, kurių bus laikomasi Architektūros istorikų draugijos bendruomenėje ir kurios, kaip tikimasi, suteiks žinių mokslininkams bei padės kataloguoti SAHARA specialistams. Mūsų teikiamų specialiųjų paslaugų dalį sudaro bibliotekininkų, kurie galėtų padėti medžiaga SAHARA teikiantiems mokslininkams suprasti metaduomenų laukus ir juos naudoti, sandymas.

SAHARA užsiima ne tik rinkinio gausinimu, bet ir moko mokslininkus kritiškai žiūrėti į metaduomenis kaip į praktinį metodą ir parinkti optimaliausią prieigą užtikrinančius metaduomenis. SAH nariams pradėjus teikti medžiagą, o architektūros ir vaizdo išteklių bibliotekininkams įsitraukus į katalogavimo ir redagavimo veiklą, siekiama, kad susiburtų bendra veikla užsiimanti bendruomenė, kurios pagrindinis uždavinys būtų sukurti naują mokslinės veiklos modelį, skirtą architektūros istorijai. SAHARA yra vienas iš galimų modelių, kai bibliotekininkai ir mokslininkai bendromis pastangomis apibrėžia minėtas naujas veiklos sritis, gyvybiškai svarbių patarimų pasisemdami iš CCO.

CCO taikymas MARC / AACR srityje

Išgirdę, kad biblioteka savo OPAC taiko CCO, daugelis bibliotekininkų tikriausiai paklaustų: „Kam jums to reikia?“ Argi CCO nėra skirtas vaizdo išteklių rinkiniams ir meno muziejams, o ne bibliotekų fondams, kuriems taikomi savi duomenų standartai? Kam painioti dviejų skirtingų sričių standartus?

Tiesa yra tokia, kad bibliotekų fondus sudaro daugiausia publikuoti leidiniai ir kad bibliotekose taikomi duomenų standartai³⁰ ir jose naudojamos informacinės sistemos buvo sukurtos ir optimaliai pritaikytos tradiciniams bibliotekų dokumentams. Tačiau tėra labai nedaug bibliotekų, kuriose nebūtų saugomi bent jau negausūs meno ar kultūros objektai. Tai gali būti: įkūrėjų ar dovanotojų portretai; dekoratyvinę funkciją atliekantys meno kūriniai; meno ir kultūros objektai, patekę į biblioteką kartu su kieno nors dokumentais arba kokiu nors būdu susiję su bibliotekos tekstiniais fondais. Daugeliu panašių atvejų objektų skaičius nėra pakankamas, kad pasiteisintų atskiros duomenų bazės

kūrimui būtinos lėšos. Kita vertus, atskiros duomenų bazės buvimas sunkina fondų vadybos veiklą, pavyzdžiui, inventorinimą ir apytaką, kliudo teikti integralią prieigą prie viso rinkinio bei įrašus apie objektus į stambesnes bibliotekų metaduomenų sankaupas, tokias kaip OCLC *WorldCat*³¹.

Veiksmingiausias būdas bibliotekos viduje tvarkyti objektus ir teikti prie jų prieigą – jų dokumentavimas OPAC. Nebūtina rengti labai išsamius įrašus; aprašas gali būti minimalus, nes bibliotekos personalas tikriausiai nebus pakankamai kvalifikuotas, kad sugebėtų jį papildyti ar pataisyti taip, kad meno istorikai pripažintų jį tinkamu. Net trumpas aprašas, susietas, jei įmanoma, su objekto vaizdu, suteiktų pagrindinius identifikuojančius duomenis, kurie, išplatinti per OPAC, gali paskatinti vartotojus teikti papildomą informaciją. Bibliotekininkai, kuriems prieinama išsamesnė dokumentacija arba kurie turi galimybę perimti meno istorikų, saugotojų, prekybos agentų ar kolekcionierių patirtį, gali parengti išsamesnius aprašus. Kad ir kokia būtų įrašo apimtis, bibliotekininkams CCO bus nepamainomas vadovas atrenkant ir išreiškiant informaciją, tinkamą meno ir kultūros kūriniams aprašyti.

Toliau aptariamos pagrindinės problemos, su kuriomis susidurta mėginant taikyti CCO Morgan bibliotekos ir muziejaus (Niujorkas, JAV) meno ir kultūros kūrinių katalogavimui. Morgan bibliotekos ir muziejaus rinkiniai sudaryti daugiausia iš spausdintinių knygų, periodikos, rankraščių ir natų, tačiau juose yra ir svarbių kolekcijų, sudarytų iš meno ir kultūros kūrinių, tokių kaip piešiniai, atspaudai, cilindriniai atspaudai iš Artimųjų Rytų, paveikslai, skulptūros, dekoratyviniai objektai ir artefaktai, pasižymintys nepaprasta įvairove: nuo Voltaire portfelio iki John Ruskin švinių kareivėlių ir John Keats plaukų sruogos. Morgan bibliotekos ir muziejaus sprendimas įsigyti *Voyager* bibliotekinę sistemą ir teikti prieigą prie visos medžiagos per šios sistemos OPAC sutapo su Vaizdo išteklių asociacijos nutarimu rengti CCO gaires. Keletas šios institucijos bibliotekininkų turėjo galimybę dalyvauti šių gairių redaktorių tarybos veikloje ir taikyti šį naujai rengiamą standartą aprašant savo kolekcijas.

Nors įmanoma rengti „grynus“ CCO įrašus MARC formatu, tai nėra labai naudinga. Stilistiniai skirtumai tarp AACR ir CCO (pvz., CCO nevertinama ISBD skyryba) gali būti drastiški, o skirtingi duomenų elementų analizei naudojami būdai kelia atskleidimo, indeksavimo ir paieškos problemų. Bibliotekos kontekste CCO geriausia taikyti kaip bibliotekų katalogavimo standartų priedą ir taip išskirti tas objektų savybes, kurių neapima tekstiniams kūriniams ir publikuotiems dokumentams skirtos taisyklės.

Objekto arba kūrinio rūšis yra vienintelė svarbiausia informacija apie objektą; kaip teigiama CCO, „kūrinio rūšis yra loginis katalogo įrašo akcentas“³². Bibliotekų atliekamame katalogavime objekto rūšis laikoma laikmenos informacija ir priešinama turinio informacijai; ji labiau

apibūdina konkrečios kūrinio apraiškos pristatymo būdą, o ne esminę kūrinio savybę. Dažniausiai bibliotekų fonduose pasitaikanti objekto rūšis bibliografiniame įrašo niekur neatsispindi, nes laikomasi nuomonės, kad, jei nenurodyta kitaip, aprašomas vienetas yra knyga. Neknyginei medžiagai priklausančio objekto rūšis įrašoma įvairiuose fiksuotuose ir kintamuose MARC įrašo laukuose, kurių nė vienas neatitinka objekto katalogavimui keliamų reikalavimų.

MARC formato 300 lauko polaukis \$a (apimtis), kuris yra fizinio aprašo srities dalis, neatsispindi pirminėse paieškos rezultatų aibėse ir nepanašu, kad jis būtų indeksuojamas daugelio bibliotekinių sistemų, nes yra daugiausia skirtas paginacijai įrašyti. MARC formato 245 lauko polaukis \$h (priemonė), vartojamas įrašyti bendrą medžiagos apibūdinimą, labiau skirtas atvaizdavimui ir indeksavimui, tačiau vieninteliai objektui taikomi terminai, kuriuos AACR nurodo vartoti bendrame medžiagos apibūdinime, yra *graphic*, *art original* ir *realia*, jie visi pernelyg bendro pobūdžio ir todėl nėra naudingi. Morgan bibliotekininkai objekto rūšiai įrašyti pasirinko 245 lauko polaukį \$h, tačiau minėtus AACR terminus pakeitė labiau tinkančiais. Tokie specifiniai objekto rūšį nusakantys terminai, kaip *drawing*, *painting* ar *sculpture*, vartojami objektams, kurių antraštės atspindi, ką kūrinys vaizduoja, kaip šios XIX a. Italijos menininko Pelagio Palagi scenos kompozicijos atveju:

245 10 \$a Interior of a Vast Roman Fortress \$h [drawing]

Objektams, kuriems nebūdingas vaizdinis turinys ir kurių antraštė nusako objekto rūšį, vartojamas bendresnio pobūdžio terminas „objektas“:

245 10 \$a Embroidered 18th-Century Italian Waistcoat Made for Count Gasparo Gozzi \$h [object]

(Atkreipkite dėmesį, kad antraštė apima asmens, kuriam buvo pagamintas rūbas, vardą. Daugelio kultūros objektų reikšmę ir vertę nulemia jų sąsaja su įžymiais asmenimis, o ne jų, kaip artefaktų, vertė. Šio santykio atspindėjimas antraštėje padaro objektus labiau prieinamus vartotojams.)

Kad būtų optimizuojama paieška ir sudaryti naršymui skirti sąrašai, kūrinio rūšiai nusakyti vartojami žanrą apibūdinantys (MARC formato 655 laukas) terminai (iš *Art and Architecture Thesaurus*³³), kurie dar praplečiami nacionalinės kultūros ir laikotarpio apibūdinimais:

655_7 \$a Drawings \$x Italian \$y 18th century. \$2 aat
655_7 \$a Drawings \$x Italian \$y 19th century. \$2aat

Bibliotekų katalogavimo taisyklės skirtos publikuotiems dokumentams aprašyti. Jos parengtos turint galvoje

dokumentus, kurie patenka į biblioteką su antraštiniame lape jau pateiktu formaliu aprašu; informacija, kurios nėra nustatytuose duomenų šaltiniuose, pateikiama laužtiniuose skliaustuose. Nepublikuoti objektai neturi antraštinių lapų, todėl aprašo dalis turi būti pateikiama remiantis įvairiais šaltiniais ir paties kataloguotojo nuovoka. Kadangi toks duomenų pateikimas laikomas įprastu dalyku, laužtiniai skliaustai nevertojami³⁴. Dar labiau kataloguotojus stebina tai, kad pačiame objekte esanti informacija, pavyzdžiui, įrašai ar ženklai, nelaikoma svarbesne už informaciją, esančią kituose šaltiniuose. CCO atspindi meno katalogavimo praktiką, kai pirmenybė teikiama sudarytai antraštei, išsamiai nusakančiai objekto vaizdinį turinį ar funkciją, o ne pačiame objekte esančiai aprašomajai informacijai, net jei ji įamžinta paties menininko ranka. Taip pat rekomenduojama įrašyti antraščių variantus ir ankstesnes antraštes, atidžiai perrašyti visus įrašus ir ženklus. Pateiksime pavyzdį, kaip šios rekomendacijos atsispindi mūsų katalogo MARC įrašė:

100 1_ \$a Zuccari, Federico, \$d 1542 or 3-1609.
245 10 \$a Allegory of Sin \$h [drawing]
246 33 \$a Pianto, Peccato, Spavento \$h [drawing]
246 33 \$a Allegoria del Peccato \$h [drawing]
562 __ \$a Inscribed in black chalk, by the artist, "PIANTO / PECAT[O] / SPAVENTO"; at lower edge at center, in pen and brown ink, "Zuccaro"; on mount, in lower left corner, in pen and brown ink, "Zuccaro"; on verso of mount, in pen and brown ink, "Pa Auctionkost P. 1-9".

Vartotojams suteikiama visapusiška nauda: pateikiama prasminga antraštė katalogo kalba, taip pat prieiga prie visos objekte užrašytos informacijos, galinčios padėti nustatyti, kam objektas priskirtinas, ar jo provenienciją. Atkreipiame dėmesį į tai, kad šiame pavyzdyje su menininku susiję duomenys įrašyti MARC formato 562 lauke (egzemplioriaus ir versijos identifikavimo pastaba), o ne 245 lauko polaukyje \$c (atsakomybės duomenys). Informacijos apie kūrėją, unikaliame objekte užrašytos asmens, kuris galėjo būti (arba galėjo nebūti) objektą sukūręs menininkas, reikšmė nėra prilyginama formalių spausdintiniame antraštiniame puslapyje pateikiamų duomenų reikšmei.

CCO autoriai pasirinko išmintingą sprendimą neišradinėti dviračio ir nekurti vardų įvedinių sudarymo taisyklių. Kataloguotojai gali patys pasirinkti vardų autoritetinių duomenų šaltinius ir bibliotekininkams nereikia nerimauti dėl OPAC galinčių iškilti prieštaravimų tarp kreipties elementų, suteikiančių prieigą prie jų objektų, ir kreipties elementų, suteikiančių prieigą prie antrinės medžiagos. Vis dėlto CCO nukrypsta nuo AACR, kai traktuojamas kolektyvų, giminių ir nežinomų dailininkų kūrybinis

vaidmuo. Skirtingai negu AACR, CCO kolektyvams, tokiems kaip *Worcester Royal Porcelain Company* ar *Tiffany and Co.*, priskiriama pagrindinė atsakomybė už jų dirbtuvėse ar cechuose pagamintus objektus; giminės, tokios kaip Italijos menininkų ir teatro dailininkų Bibiena giminė, laikomos pagrindiniais meno ir kultūros kūrinių, priskiriamų šiai XVII–XVIII a. gyvenusiai šeimai, kūrėjais³⁵. Morgan bibliotekos ir muziejaus meno ir kultūros kūrinių įrašai atitinka CCO nuostatą laikyti kolektyvų ir giminių vardus šių kolektyvų arba giminių sukurtų ar pagamintų objektų pagrindiniais įvediniais.

Bibliotekininkams ne taip lengva pritari nuostatai, kad anoniminiams kūrėjams būtini įvediniai. Kai tekstinio kūrinio autorystė neaiški ar nežinoma, bibliotekų kataloguotojai įrašė praleidžia autoriaus lauką, o esminio kreipties elemento funkciją suteikia antraštei. Tačiau kataloguojant tekstinius kūrinius tai pasitaiko ne taip dažnai; meno kūrinių, kurių autorystės neįmanoma priskirti žinomam menininkui ar netgi menininkui, identifikuojamam kokia nors charakteringa fraze, pavyzdžiui, *Achilles Painter*, yra tiek daug, kad meno kataloguotojai yra sukūrę daugybę būdų, kaip vartotojams pateikti informacijos apie kūrinio sukūrimo kontekstą:

Attributed to Francesco Salviati.
Formerly attributed to Francesco Salviati.
Workshop Francesco Salviati.
Follower of Francesco Salviati.
After Francesco Salviati.
Italian, 16th century.

Tokiais atributais grindžiami kreipties elementai gali būti stebėtinai lengvai integruojami į OPAC paieškos parinktį. Morgan bibliotekos ir muziejaus kataloge Salviati AACR vardo forma, kuri vartojama indeksuojant meno kūrinius, neabejotinai priskirtinus Salviati, ir Salviati kūriniams atstovaujančią antrinę medžiagą, pateikiama paieškos parinkčių sąrašo pradžioje, po to seka ne pagal AACR sudaryti kreipties elementai kartu su patikslinimais:

Salviati, Francesco, 1510-1563.
Salviati, Francesco, 1510-1563, after.
Salviati, Francesco, 1510-1563, attributed to.
Salviati, Francesco, 1510-1563, formerly attributed to.
Salviati, Francesco, 1510-1563, workshop of.

Taip pat vartojami kreipties elementai nacionalinių kultūrų pavadinimams (nors Morgan biblioteka ir muziejus teikia pirmenybę terminui „anoniminis“, o ne CCO rekomenduojamam „nežinomas“):

Anonymous, Italian, 16th century.

Bibliotekų katalogavimo taisyklės fiziniam aprašui yra ribotos; jose pirmiausia akcentuojama vieneto apimtis (t. y. puslapių, lapų, tomų, mikrokortų, ričių ir t. t. skaičius), iliustracijų buvimas ir matmenys (knygų pateikiamas tik aukštis). Kadangi kiekvienas meno kūrinys yra unikalus fizinis objektas, identifikavimo tikslais būtinas tikslesnis ir išsamesnis aprašas. Šią užduotį komplikuoja tai, kad egzistuoja praktiškai neribotas skaičius skirtingų objektų; grafikos kūrinius įpratę aprašinėti kataloguotojas gali susidurti su neįveikiamais sunkumais, pabandęs kataloguoti monetą ar sieninį laikrodį. Su objektų aprašais besikamuojantiems bibliotekininkams gelbėjimosi ratas gali būti CCO „Fizinių charakteristikų“ (*Physical Characteristics*) skyrius. Šiame skyriuje, kurio apimtis du kartus didesnė negu bet kurio kito duomenų elementams skirto skyriaus, suteikiama patarimų, kaip turi būti užrašomi daugybės skirtingų rūšių objektų matmenų, medžiagos ir atlikimo technikos, laidų ir korektūrinių atspaudų, įrašų ir ženklų bei fizinės būklės duomenys. Matmenų skyrius ypač naudingas nespécialistams, kuriems gali neateiti į galvą įtraukti duomenis apie formą (ovalios miniatiūros), svorį (raižyto brangakmenio ar megalitinio akmens) ar dydį (apdaro).

Tiek MARC, tiek AACR, ypač AACR grindžiamos taisyklės, skirtos specialių fondų katalogavimui, numato išsamesnio fizinio aprašo galimybę, todėl be didesnių sunkumų įmanoma pagal CCO parengtus fizinius aprašus įtraukti į OPAC įrašus. MARC formato 340 laukas (fizinė priemonė) skirtas „fizinio aprašo informacijai apie vieneta, kuriam naudoti būtina techninė įranga arba kurio konservavimui ar saugojimui keliami ypatingi reikalavimai“³⁶; šis laukas labiau struktūruotas negu 300 laukas (fizinis aprašas), todėl yra galimybė priemonę ir laikmeną įrašyti į atskirus polaukius. Pateiksime pavyzdį, kaip 340 laukas naudojamas XVI a. skulptūrai aprašyti:

340__\$b Sculpture – height: 12 3/4 in. (315 mm), width: 11 3/8 in. (290 mm), depth: 6 1/2 in. (165 mm); Base – height: 3 1/2 in. (90 mm), width: 14 1/4 in. (363 mm); depth: 9 in. (227 mm) \$c Terra cotta with polychrome decoration.

Visi žiniatinklio ištekliai žiūrėti 2009 m. gegužės 15 d.

¹ RDA: *Resource Description and Access*. American Library Association, Canadian Library Association, and the Chartered Institute of Library and Information Professionals. <http://www.rdaonline.org/>

Kitas pavyzdys iliustruoja daug paprastesnį XIX a. medaliono, pagaminto iš Venecijos kristalo, aprašą:

340__\$b 7 x 4 cm \$c Crystal and silver.

Apibendrinant būtų galima pasakyti, kad ir nedidelės apimties informacija turi nueiti ilgą kelią, kad galėtų pasitarnauti prieigai prie bibliotekų rinkiniuose esančių objektų. CCO, taikomas kartu su bibliotekų duomenų standartais, gali būti labai svarbus įrankis, padedantis bibliotekininkams rengti meno ir kultūros kūrinių įrašus, kurie darniai egzistuotų greta įrašų, sudarytų bibliotekose vyraujantiems fondams. Antra vertus, integruojant vaizdų rinkinius (pvz., meninės fotografijos archyvus) į bibliotekų fondus ir galiausiai LAM terpe, vis grėsmingesnį mastą įgyja vaizdų MARC kontekste problema. Vaizdo išteklių kataloguotojams paprastai kyla problemų dėl to, ar objektų grupę kataloguoti kaip seriją, komplektą, ar kaip atskirus objektus, ir kaip struktūruoti objekto / vaizdo santykį. Bibliotekininkai yra sukaukę darbo su daug kūrinių apimančiomis serijomis, atskirais periodikos numeriais ar neišsamiais jos komplektais ir archyvų fondais patirtį. CCO gali pasitarnauti kaip priemonė, padedanti abiem šioms bendruomenėms spręsti objektų ir vaizdų srityje išylančias problemas.

Išvada

Keletas paskutiniųjų dešimtmečių pasižymėjo intensyvia kultūros kūriniams aprašyti skirtų duomenų standartų plėtra, kurios rezultatas – skirtingus požiūrius vienijančio teorinio pagrindo sukūrimas. Šiai veiklai bendrą pamatą suteikia katalogavimo vadovas *Cataloguing Cultural Objects*, kurio plėtrą skatina spartus technologijų vystymasis ir kultūros įstaigų šviečiamoji misija – teikti prieigą prie informacijos apie meno kūrinius. Šiandien, muziejų, bibliotekų specialiųjų kolekcijų ir vaizdų rinkinių sankirtos sąlygomis, informacijos apie kultūros kūrinius katalogavimui ir dalijimuisi ja taikomas CCO, kuriame pateikiami išsamūs aprašomųjų metaduomenų elementų rinkiniai ir specializuoti kontroliuojami žodynai.

Iš anglų kalbos vertė T. Auškaišnienė

Straipsnis parengtas pagal pranešimą, skaitytą 2009 m. Milane (Italija) vykusioje 75-ojoje IFLA konferencijoje.

² Baca, M.; Harpring, P.; Lanzi, E.; McRae, L.; Whiteside, A., eds. *Cataloging Cultural Objects: A Guide to Describing Cultural Works and Their Images*. American Library Association: Chicago, 2006.

³ *VRA Core Categories 4.0*, Visual Resources Association. <http://www.vraweb.org/resources/datastandards/intro.html>

⁴ *Categories for the Description of Works of Art (CDWA)*. J. Paul Getty Trust, College Art Association. http://www.getty.edu/research/conducting_research/standards/cdwa/

- ⁵ Dublin Core Metadata Initiative. <http://dublincore.org/>; *Metadata Object Description Schema (MODS)*. Library of Congress. <http://www.loc.gov/standards/mods/>; *MARC21 Formats*. Library of Congress. <http://www.loc.gov/marc/>
- ⁶ California Digital Libraries, Shared Metadata Working Group, *Metadata Submission Guidelines for UC Shared Images*. 26 March 2009. http://www.cdlib.org/inside/projects/image/msg_ucsi.pdf
- ⁷ ARTstor Images for Education and Scholarship. <http://www.artstor.org/index.shtml>
- ⁸ NISO, *A Framework of Guidance for Building Good Digital Collections* 16 April 2008. <http://framework.niso.org/node/5>
- ⁹ Trendafilova, Malina. "Development Environment for Building Common Catalogue for Representation of the Culture-Historical Heritage of Bulgaria." *Bulgarian Academy of Sciences Cybernetics and Information Technologies*. Vol. 7, no. 1 (2007), 95-105. http://74.125.95.132/search?q=cache:16UMdXEgH2AJ:www.cit.iit.bas.bg/CIT_07/v7-1/95-105.pdf+Electronic+Catalogue+of+Bulgarian+Cultural+Historical+Heritage&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=us&client=firefox-a
- ¹⁰ Čilės valstybiniam muziejams skirta dokumentavimo sistema, SUR™, grindžiama CDWA, o muziejų specialistams skirtas vadovas parengtas CCO modelio pagrindu. Nagel, Lina, ed.: *Manual de registro y documentación de bienes culturales*. Santiago de Chile: Andros Impresores, 2008.
- ¹¹ State Museums of Berlin, Institute for Museum Research / Staatliche Museen zu Berlin, Institut für Museumsforschung. <http://www.smb.museum/ifm/index.php?ls=12&topic=Home&lang=en&te=ja&tf=ja>
- ¹² "FRBR and Works of Art, Architecture, and Material Culture," by Murtha Baca and Sherman Clarke, in Arlene Taylor, *Understanding FRBR: What It Is and How It Will Affect Our Retrieval Tools* (Westport, Connecticut and London: Libraries Unlimited, 2007).
- ¹³ Museum Data Exchange Project. OCLC/RLG Programs. <http://www.oclc.org/programs/ourwork/collectivecoll/sharecoll/museumdata.htm>
- ¹⁴ Waibel, Günter. "Museum Date Exchange: Asking the right questions" 20 March 2009, OCLC/RLG Programs, Hanging Together blog. <http://hangingtogether.org/?p=644>
- ¹⁵ CDWA Lite. http://www.getty.edu/research/conducting_research/standards/cdwa/cdwalite.html
- ¹⁶ *Open Archives Initiatives Protocol for Metadata Harvesting*. <http://www.openarchives.org/pmh/>
- ¹⁷ *CDWA Lite Specification: A list of Elements, Tags, Description, and Examples*, p. 4-5. http://www.getty.edu/research/conducting_research/standards/cdwa/cdwalite.pdf
- ¹⁸ OAI CatMuseum 1.0. <http://www.oclc.org/research/software/oai/oaiatmuseum.htm>
- ¹⁹ COBOAT metadata publishing tool. <http://www.oclc.org/research/software/coboat/default.htm>
- ²⁰ ARTstor Images for Education and Scholarship, Personal Collection Guidelines. http://help.artstor.org/wiki/index.php/Personal_Collections
- ²¹ Museum Computer Network, Taiwan Chapter. *MuseFusion*. <http://mcntw-stds.teldap.tw:8080/musefusion/>
- ²² CIDOC Conceptual Reference Model. <http://cidoc.ics.forth.gr/>
- ²³ museumdat. <http://www.museumdat.org/index.php?ln=en&t=home>
- ²⁴ BAM: Portal zu Bibliotheken Archiven und Museen (BAM). <http://www.bam-portal.de/>
- ²⁵ DigiCULT Museen Schleswig-Hostein. http://www.digicult-sh.de/Bildarchiv_Foto_Marburg. <http://www.fotomarburg.de/> EDL Foundation. Europeana. <http://www.europeana.eu/portal/>
- ²⁶ Society of Architectural Historians Architecture Resources Archive (SAHARA). <http://www.sah.org/index.php?src=gendocs&ref=HOME&category=Sahara%20HOME>
- ²⁷ University of Virginia Library, *Scholarly Communication Institute SCI 4 Architectural History* 2006. <http://www.uvasci.org/archive/architectural-history-2006/>
- ²⁸ The Getty Research Institute. *Union List of Artist Names Online (ULAN)*. http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/ulan/
- ²⁹ The Getty Research Institute, *Cultural Objects Name Authority (CONA)*. http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/contribute.html#cona
- ³⁰ Morgan biblioteka ir muziejus, kaip ir beveik visos Amerikos bibliotekos, kaip duomenų turinio standartą taiko AACR ir MARC21 kaip duomenų formatą ir komunikacijos standartą. Įstaigos, kurios taiko kitus bibliotekoms skirtus duomenų standartus, bandydamos objektų aprašus integruoti į savo katalogus, gali susidurti su skirtingomis problemomis. Vienam iš šio straipsnio autorių, O'Keefe, būtų labai įdomu sužinoti apie tokių bibliotekų patirtį.
- ³¹ OCLC Online Computer Library Center, Inc. *WorldCat*. <http://www.worldcat.org/>
- ³² *Cataloging Cultural Objects*, p. 48.
- ³³ The Getty Research Institute. *Art & Architecture Thesaurus Online (AAT)*. http://www.getty.edu/research/conducting_research/vocabularies/aat/
- ³⁴ Tai, kad RDA: *Resource Description and Access* – katalogavimo taisyklės, kurios turėtų pakeisti AACR – nenurodo vartoti laužtinių skliaustų aprašant dokumentus be formalaus antraštinio lapo, gali reikšti, kad skirtingos metaduomenų kūrėjų bendruomenės pradeda viena iš kitos mokytis.
- ³⁵ RDA, kuriame atsispindi archyvinio katalogavimo patirtis, bus laikomasi nuostatos, kad giminėms gali būti priskiriama autorystė.
- ³⁶ *MARC 21 Format for Bibliographic Data. 1999 Edition*. <http://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd340.html>